

Mål C-722/22**Begäran om förhandsavgörande****Datum för ingivande:**

24 november 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sofiyski gradski sad (Bulgarien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

22 november 2022

BESLUT

... [utelämnas]

Sofiyski gradski sad (Distriktsdomstolen i Sofia), avdelningen för brottmål ...
[utelämnas]

... [utelämnas]

Förfarande enligt artikel 485 och följande artiklar NPK [Nakazatelno-protsesualen kodeks, straffprocesslagen] och artikel 267 andra stycket FEUF

- 1 Enligt den tolkning som Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen, Bulgarien) har gjort utgör den nationella lagstiftningen hinder mot förverkande av ett motorfordon som har använts av en organiserad kriminell organisation för att transportera punktskattepliktiga varor utan skattemärke. Samtidigt ska det presumeras att detta fordon utgör ett hjälpmedel enligt unionsrätten och att behovet av ett förverkande i detta fall ska prövas av domstol.
- 2 Mot denna bakgrund krävs det en begäran om förhandsavgörande. Av ovannämnda skäl meddelas följande

BESLUT

Följande begäran om förhandsavgörande hänskjuts till Europeiska unionens domstol:

3 Tolkningsfråga

Är det förenligt med artikel 2 jämförd med artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212 att en nationell lag tolkas så, att en lastbil (dragfordon och påhängsvagn) som använts av medlemmar i en organiserad kriminell organisation för blotta innehavet och transporten av stora mängder punktskattepliktiga varor (cigaretter) utan skattemärke, inte ska förverkas i egenskap av hjälpmedel?

4 Unionsrätten

Rådets rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott (EUT L 68, 10.7.2012, s. 49) (nedan kallat rambeslut 2005/212)

Nationell rätt

- 5 Nakazatelen kodeks (strafflagen, nedan kallad NK), [utelämnas] i den version som var tillämplig när brottet begicks, DV [officiella tidningen] nr 60/11

Zakon za aktsizite i danachnite skladove [utelämnas] (lagen om punktskatter och skatteupplag, nedan kallad ZADS)

Tolkningsavgörande nr 2 av den 18 december 2013 från VKS [Varhoven kasatsionen sad] ... [utelämnas], nedan kallat tolkningsavgörande 2/13

- 6 Enligt artikel 321.3 led 2 jämförd med 321.2 NK bestraffas deltagande i en kriminell organisation för egen vinning med fängelse i tre till tio år.

Enligt artikel 234.2 led 3 jämförd med 234.1 NK bestraffas blotta innehavet av punktskattepliktiga varor utan skattemärke, såvida ett sådant föreskrivs enligt lag, om gärningen omfattar stora mängder med fängelse i två till åtta år samt ”förverkande av rätten att utöva vissa yrken eller verksamheter”.

Enligt artikel 2.2 ZADS omfattas tobaksvaror av punktskatt. Enligt artikel 11 ZADS är cigaretter tobaksvaror. Enligt artikel 4.7 ZADS sker betalningen av den punktskatt som ska erläggas genom förvärv av ett skattemärke. Skattemärket ska anbringas på de punktskattepliktiga varorna, artikel 20.2 led 6 och artikel 64 ZADS.

Följaktligen utgör cigaretter punktskattepliktiga varor där blotta innehavet medför tvingande krav på anbringande av ett skattemärke.

- 7 Enligt artikel 53.1 a NK ska egendom från en person som används för att begå ett uppsåtligt brott förverkas. Lagbestämmelsen har följande lydelse:

”Artikel 3.1: Följande ska förverkas, oberoende av om något straffansvar fastställts:

a) Egendom som tillhör överträdaren och som varit avsedd att användas för eller som använts för att begå ett uppsåtligt brott.”

Ett motorfordon som använts för att begå ett brott betraktas enligt nationell rätt och nationell rättspraxis i regel som ett hjälpmedel.

- 8 Enligt nationell doktrin utgör punktskattepliktiga varor utan skattemärke tillgångar som är föremål för ett brott enligt artikel 234.1 NK. Brottet begås i praktiken genom utövandet av den faktiska rådigheten över varorna.

I rättspraxis har frågan uppkommit huruvida de motorfordon som använts för att transportera och lagra dessa varor utgör hjälpmedel, vilket innebär att de kan förverkas för personer som har dömts för brott.

I sitt tolkningsavgörande 2/13 slog Varhoven kasatsionen sad fast att i situationer i vilka varor utan skattemärke som utgör tillgångar som är föremål för ett brott enligt artikel 234 NK har påträffats i ett fordon kan detta fordon inte utgöra ett hjälpmedel. Fordonet kan således inte förverkas som ett hjälpmedel enligt artikel 53.1 a NK.

Till grund för detta ligger uppfattningen att brottet består i ”blotta innehavet” av punktskattepliktiga varor utan skattemärke ”oberoende av på vilken plats varorna befinner sig”, ”oberoende av var och hur de lagras, bevaras etcetera”.

Varhoven kasatsionen sad slog fast att ”då blotta innehavet endast avser den egendom som är föremål för brottet, ska det fordon eller transportmedel i vilket den punktskattepliktiga varan utan skattemärke påträffades endast anses utgöra den plats på vilken den faktiska rådigheten över varan utövades”.

Varhoven kasatsionen sad drog följande slutsats:

”Det fordon eller transportmedel i vilket punktskattepliktiga varor som inte försetts med skattemärken och som är föremål för ett brott enligt artikel 234 NK upptäckts kan inte bli föremål för förverkande enligt artikel 53.1 a NK.”

Faktiska omständigheter

- 9 Följande faktiska omständigheter som ligger till grund för begäran om förhandsavgörande har fastställts på grundval av lagakraftvunna domstolsavgöranden ([stadfästelse av] en överenskommelse [med åklagarmyndigheten] av den 12 mars 2015 och en brottmålsdom från den hänskjutande domstolen av den 23 juni 2016, vilken ändrades genom dom från Apelativen spetsializiran nakazatelen sad av den 13 april 2018, vilken i sin tur ändrades av Varhoven kasatsionen sad genom dom av den 8 oktober 2018):

1) AP, BP, OP och PG deltog från augusti 2011 till juni 2012 i en kriminell organisation i syfte att begå brott för egen vinning enligt artikel 234 NK (nämligen blotta innehavet av cigaretter utan skattemärke), vilket utgör ett brott enligt artikel 321 NK. För detta brott dömdes AP till tre års fängelse, BP och OP till ett års fängelse och PG till sex månaders fängelse. När det gäller AP, BP och OP var det frågan om villkorliga domar.

2) Denna kriminella organisation transporterade under andra halvan av augusti 2011 cigaretter utan skattemärke från Grekland till Bulgarien. I detta syfte användes en lastbil som bestod av ett dragfordon av märket Scania [utelämnas] som tillhörde OP och en påhängsvagn [utelämnas] som OP faktiskt förvärvade den 10 augusti 2011.

Den 19 augusti 2011 uppkom på sträckan mellan Aten och Thessaloniki en skada på det dragfordon till vilket den påhängsvagn var kopplad där cigaretterna utan skattemärke var lastade. Därför köpte AP, BP och GB den 20 augusti 2011 ett begagnat dragfordon av märket MAN av en privatperson i Bulgarien [utelämnas]. Köpeskillingen betalade de kontant och tog omedelbart dragfordonet i besittning och överlämnade det till OP som åkte till Grekland den 21 augusti 2011. Där kopplade han påhängsvagnen som var lastad med cigaretter utan skattemärke (313 500 cigarettpaket med ett värde på 2,348 miljoner bulgariska leva [BGN], ungefär 1,2 miljoner euro) till dragfordonet.

Därefter körde OP den 23 augusti 2011 lastbilen till Varna, Bulgarien, där cigaretterna lastades av i en lagerlokal. Den 24 augusti 2011 beslagtogs polisen cigaretterna.

För detta brott dömdes AP till fängelse i ett år och elva månader, BP och OP till fängelse i ett år och GB till fängelse i fyra år. När det gäller AP, BP och OP var det frågan om villkorliga domar.

3) Inom ramen för en överenskommelse [med åklagarmyndigheten] som stadfästas [av domstol] angående ett annat brott förverkades dragfordonet av märket Scania ... [utelämnas].

Den hänskjutande domstolen har ex officio fastställt att den ska besluta huruvida påhängsvagnen ... [utelämnas] och dragfordonet av märket MAN ... [utelämnas] ska förverkas (dessa har inte beslagtogs i brottmålsförfarandet).

10 Följande kompletterande faktiska omständigheter hänför sig inte omedelbart till tolkningsfrågan:

OP förvärvade påhängsvagnen [utelämnas] den 10 augusti 2011 genom att betala köpeskillingen och omedelbart ta emot den. Något officiellt notariebestyrkt köpeavtal ingicks emellertid inte. Mot denna bakgrund överfördes äganderätten inte verksamt i formellt hänseende¹.

Dragfordonet av märket MAN [utelämnas] köptes av AP, BP och GB den 20 augusti 2011, varvid de betalade den fullständiga köpesumman till (ovannämnda) privatperson och erhöll besittning för egen räkning² till fordonet. Efter det att

¹ Övers. anm.: Enligt bulgarisk rätt måste avtal om köp av fordon vara notariebestyrkta.

² Övers. anm.: Begreppsmässigt skiljer man i bulgarisk rätt mellan ”държане” (darzhane, ordagrant: innehav, här alltid översatt med ”blotta innehavet”), här avses ett rent innehav där det saknas avsikt i fråga om äganderätt/besittning för egen räkning och ”владение” (vladenie

cigaretterna beslagtogs den 24 augusti 2011 överfördes äganderätten till dragfordonet genom skriftligt köpeavtal av den 29 augusti 2011, vilket bestyrks av notarie, från privatpersonen till en tredje person som inte utgjorde någon av de dömda personerna (denna tredje person har uppgett att hon endast har undertecknat avtalet utan någon kännedom om transaktionen och varken har betalat köpeskillingen eller någonsin har sett dragfordonet). Till följd härav har denna tredje person i formellt hänseende blivit ägare till dragfordonet efter det att gärningen begåtts.

Dessa omständigheter kan ha betydelse om det fastställs att det principiellt är möjligt att förverka dragfordonet och påhängsvagnen som hjälpmedel. I detta fall krävs det en ytterligare prövning av huruvida dessa tillhör de dömda personerna (som har erlagt köpeskillingen för dem, utan dröjsmål erhållit besittning för egen räkning och omedelbart använt dem för att begå brottet) eller om de tillhör tredje man (när det gäller påhängsvagnen den person som har erhållit den begärda köpeskillingen och har överlämnat påhängsvagnen till OP och när det gäller dragfordonet den person som har undertecknat köpeavtalet som köpare).

Inom ramen för denna ytterligare prövning kommer den hänskjutande domstolen att beakta de upplysningar som EU-domstolen har lämnat i mål C-505/20 [dom av den 12 maj 2022, RR och JG (frysning av egendom från tredje man), ECLI:EU:C:2022:376] och vid behov framställa en ytterligare begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen.

Skälen till den tolkningsfråga som ställts

11 Den tillämpliga lagstiftningen

Eftersom gärningarna begicks år 2011 är direktiv 2014/42 inte tillämpligt. Till följd härav hänför sig tolkningsfrågorna till tolkningen av rambeslut 2005/212. Såsom framgår av första skälet ska gränsöverskridande, organiserad brottslighet som strävar efter ekonomisk vinning bekämpas. Således är rambeslutet även tillämpligt på brottslig sidoverksamhet från organiserad brottslighet såsom olaglig import av cigaretter utan skattemärke från en medlemsstat till en annan medlemsstat i vilken dessa cigaretter transporteras och lagras.

Dessutom har EU-domstolen slagit fast att detta rambeslut är tillämpligt i alla fall som enligt nationell rätt bestraffas med frihetsberövande i mer än ett år (dom av den 14 januari 2021, [Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv], C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8, punkterna 38–41). Detta villkor är uppfyllt i det nationella målet (se ovan punkt 7), eftersom de utdömda straffen delvis är längre.

12 Tolkningsfrågan

ordagrant: äga), innehav med äganderätt/besittning för egen räkning. Eftersom det andra begreppet används här i texten förtydligas skillnaden här genom ” besittning för egen räkning”.

Eftersom någon hänvisning till den nationella rättsordningen inte återfinns i artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212 innebär detta att innebörden av begreppet hjälpmedel måste vara detsamma i alla medlemsstater, oberoende av nationella särdrag.

12.1. Fällande dom på grund av deltagande i en kriminell organisation

Deltagande i en kriminell organisation omfattas av tillämpningsområdet för rådets rambeslut 2008/841 av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet (EUT L 300, 11.11.2008, s. 42).

I förevarande mål är det klarlagt att påhängsvagnen och dragfordonet förvärvats av medlemmar i en kriminell organisation och omedelbart därefter använts för att begå brott i samband med organisationens kriminella verksamhet. Därigenom uppkommer frågan huruvida det ska antas att köpet och användningen av dessa objekt utgör uttryck för deltagande i en kriminell organisation enligt artikel 2 a i rambeslut 2008/841. Om detta är fallet utgör dessa objekt (påhängsvagnen och dragfordonet) hjälpmedel för deltagande i en kriminell organisation i den mening som avses i artikel 3 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212.

12.2. Fällande dom på grund av blotta innehavet av cigaretter utan skattemärke

Det är klargjort i det nationella målet att cigaretterna utan skattemärke transporterades från Grekland till Bulgarien i en påhängsvagn till ett dragfordon. Det är således frågan om enskilda objekt. Närmare bestämt var cigaretterna lastade i påhängsvagnen, medan den drogs av dragfordonet. Dragfordonet användes således endast för att transportera cigaretterna, medan påhängsvagnen användes för att transportera cigaretterna och lagra dem under denna transport.

I dessa två fall uppkommer frågan huruvida dragfordonet och påhängsvagnen användes som hjälpmedel för att begå ett brott i den mening som avses i artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212 som enligt nationell rätt motsvarar rekvisitetet ”blotta innehavet av punktskattepliktiga varor”. Särskilt krävs det ett klargörande huruvida den omständigheten att transport av cigaretter utan skattemärke inte straffbeläggs enligt nationell rätt, utan enbart det blotta innehavet därav, när cigaretter utan skattemärke lagras i samma lastbil som även används för transporten, medför att denna lastbil – dragfordonet och påhängsvagnen – inte kan anses utgöra ett hjälpmedel.

13 Sofiyski gradski sads bedömning

Förvärvet av påhängsvagnen och dragfordonet genom medlemmar i en kriminell organisation i syfte att använda dem för organisationens kriminella verksamhet utgör en aspekt av de interna förhållandena inom gruppen. Följaktligen utgör dessa objekt (påhängsvagnen och dragfordonet) hjälpmedel för att begå brottet som består i deltagande i en sådan organisation.

Enligt nationell rätt straffbeläggs blotta innehavet av punktskattepliktiga varor utan skattemärke, men inte transporter av dem. Detta betyder emellertid inte att det inte är frågan om något sådant innehav av varorna under transporten. Tvärtom utövas det rena innehavet av dem just genom att de lastas på och transporteras i fordonet. Blotta innehavet utgör den faktiska kontrollen över varorna och transporten av dem utgör just ett uttryck för en sådan faktisk kontroll. Fordonet (påhängsvagnen och dragfordonet) utgör således ett verktyg genom vilket blotta innehavet över varorna utövas.

Således utgör båda objekten (påhängsvagnen och dragfordonet) hjälpmedel för att begå de båda brott som fastställts genom slutgiltiga domstolsavgöranden.

14 Behovet av ett avgörande från Europeiska unionens domstol

Om EU-domstolen i förekommande fall skulle fastställa att dragfordonet och/eller påhängsvagnen utgör hjälpmedel i den mening som avses i artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212 ska den hänskjutande domstolen besluta om ett eventuellt förverkande enligt artikel 53.1 a NK.

I detta fall ska rättsförhållandena mellan de dömda personerna och de personer som har överlåtit rättigheter till dem genomgå en noggrann prövning (när det gäller dragfordonet även förhållandet till den efterföljande förvärvaren) för att fastställa huruvida dessa objekt ska förverkas med beaktande av garantierna för respekten av de grundläggande rättigheterna enligt artikel 5 i rambeslut 200[5]/212, däribland äganderätten, respektive rätten till tillgång till effektiva rättsmedel för att skydda dessa rättigheter enligt artikel 4 i rambeslutet.

[utelämnas]